

B 323/välfärd

Käsittelijä Hyvinvointi Pohjolassa -valiokunta

Hyvinvointi Pohjolassa -valiokunnan mietintö, joka koskee
**ministerineuvoston ehdotusta vammaisalan pohjoismaisen yhteistyön
toimintasuunnitelmaksi vuosille 2018–2022**

Ehdotus

Hyvinvointi Pohjolassa -valiokunta ehdottaa, että

Pohjoismaiden neuvosto suosittaa Pohjoismaiden ministerineuvostolle,

että se toteuttaa ministerineuvoston ehdotuksen vammaisalan pohjoismaisen yhteistyön toimintasuunnitelmaksi 2018–2022 ottaen huomioon Pohjoismaiden neuvoston näkemykset.

Taustaa

Pohjoismaiden neuvosto saa säännöllisesti vammaisalan pohjoismaisen yhteistyön selontekoja, viimeksi Helsingin istunnossa vuonna 2017.¹ Viimeisimpään selontekoon sisältyi muun muassa vammaisalan pohjoismaisen yhteistyön edellisen toimintasuunnitelman 2015–2017 arviointi sekä aikomus laatia uusi toimintasuunnitelma vuosiksi 2018–2022.

Lisäksi Pohjoismaiden neuvoston Hyvinvointi Pohjolassa -valiokunnalle esiteltiin tulevan toimintasuunnitelman suuntaviivat hieman yksityiskohtaisemmin valiokuntakokouksessa tammikuussa 2018.

Ministerineuvoston ehdotus vammaisalan pohjoismaisen yhteistyön toimintasuunnitelmaksi**1. Yhteenveto**

Tämä ministerineuvoston ehdotus koskee vammaisalan pohjoismaisen yhteistyön toimintasuunnitelmaa vuosiksi 2018–2022. Toimintasuunnitelma on sektorienvälinen ja koskee kaikkia keskeisiä politiikan aloja. Toimintasuunnitelmassa on kolme painopistealuetta: ihmisoikeudet, kestävä kehitys ja vapaa liikkuvuus. Kuhunkin painopistealueeseen liittyy konkreettisia toimia. Toimintasuunnitelma perustuu edelliseen, vuosiksi 2015–2017 laadittuun toimintasuunnitelmaan. Painopistealueista kaksi on samoja kuin edellisessä: ihmisoikeudet ja vapaa liikkuvuus. Kolmannen painopistealueen nimi oli aiemmin *monimuotoisuus*, mutta se on nyt muutettu *kestäväksi kehitykseksi*. Toimintasuunnitelma on elävä asiakirja, koska monet toimintaehdotukset konkretisoituvat ja niistä päätetään tulevien vuosien aikana. Myös suuri osa budjetista konkretisoituu myöhemmin ja sitä koskevat päätökset tehdään tuonnempana.

¹ Selonteko on luettavissa osoitteesta <http://www.norden.org/fi/pohjoismaiden-neuvosto/asiat-ja-asiakirjat/dokument-10-2017>

2. Taustaa

Vammaisalan pohjoismaisen yhteistyön ensisijaisia työkaluja on kolme: Pohjoismaisen hyvinvointikeskuksen (NVC) työ vammaisalalla, vammaisalan yhteistyöneuvosto ja vammaisalan pohjoismaisen yhteistyön toimintasuunnitelma.

Vammaisalan yhteistyöneuvoston ja vammaisalan pohjoismaisen yhteistyön toimintasuunnitelman arviointi

Vammaisalan pohjoismainen yhteistyöneuvosto aloitti toimintansa syksyllä 2013. Se on saanut uuden mandaatin vuosiksi 2018–2022, jolloin uusi toimintasuunnitelma on voimassa. Yhteistyöneuvosto kytkeytyy Pohjoismaiden sosiaali- ja terveystieteiden ministerineuvostoon (MR-S), mutta se toimii koko ministerineuvoston neuvonantajana elimenä. Sosiaali- ja terveystieteiden virkamieskomitea (ÄK-S) tilasi sekä vammaisalan pohjoismaista yhteistyöneuvostoa että toimintasuunnitelmaa koskevan arvion (*Tranquist Utvärdering, syyskuu 2017*), jonka tulokset ovat antaneet työlle suuntaviivat.

Yhteistyöneuvoston työtä ja kokoonpanoa koskevat tulokset olivat pääasiassa positiivisia. Kritiikki kohdistui ensisijaisesti sektorienvälisen tehtävän toteuttamiseen. Vammaisnäkökulmaa ollaan sisällyttämässä keskeisimmille politiikan aloille, mutta vuoropuhelun käynnistäminen monien virkamieskomiteoiden kanssa vie aikaa. Tavoitteena on ollut löytää sopivia aiheita kultakin politiikan alalta ja rakentaa niiden pohjalta elävää vuoropuhelua.

Toimintasuunnitelmaa arvioitaessa monet vastaajat pitivät tuloksia hyvinä. Vuosien 2015–2017 toimintasuunnitelman kaikki toiminnot on saatettu päätökseen. Yleisesti toimintasuunnitelmaa on pidetty tärkeänä myös yhteistyöneuvoston kehittämisen kannalta, koska se on antanut työlle yhteiset konkreettiset tavoitteet. Toisaalta yhteistyöneuvostoa pidetään toimintasuunnitelman toteuttamisen kannalta ratkaisevana toimijana yhdessä NVC:n ja sen hanketoiminnan kanssa.

Toimintasuunnitelmaa arvioitaessa esitettiin muun muassa seuraavat kysymykset:

- Kuka omistaa toimintasuunnitelman ja kenellä on vastuu sen toteuttamisesta ja seurannasta?
- Mikä on yhteistyöneuvoston rooli suhteessa toimintasuunnitelmaan?

Uudessa toimintasuunnitelmassa vastuualueet on määritelty ja myös yksittäisten toimintojen järjestämisvastuu tullaan konkretisoimaan.

Toimintasuunnitelman ovat laatineet Pohjoismainen hyvinvointikeskus ja Pohjoismaiden ministerineuvoston sihteeristö. Vammaisalan yhteistyöneuvosto on antanut siihen sisältöehdotuksia, minkä lisäksi aiheesta on järjestetty pohjoismainen vammaisalan etujärjestöjen työseminaari.

Sosiaali- ja terveystieteiden virkamieskomitea (ÄK-S) on hyväksynyt uuden toimintasuunnitelman 9. helmikuuta 2018, ja ministerineuvosto (MR-S) käsittelee toimintasuunnitelmaa kokouksessaan 22. maaliskuuta 2018.

3. Ehdotus

Toimintasuunnitelma on voimassa vuosina 2018–2022. Siinä on kolme painopistealuetta, ja kunkin alla on kolme toimenpidettä:

1. Ihmisoikeudet

Tuetaan ja vahvistetaan YK:n vammaissopimuksen kansallista toteutusta ja seuranta.

Toimenpiteet:

- 1.1 *Toimet, joilla vahvistetaan ihmisoikeuksiin ja vammaisuuteen liittyvää osaamista ja vuoropuhelua sekä Pohjoismaiden ääntä kansainvälisesti*
- 1.2 *Hanke alkuperäiskansoista ja toimintarajoitteista*
- 1.3 *Hanke lasten ja nuorten terveydestä ja osallisuudesta koulussa ja vapaa-ajalla*

2. Kestävä kehitys

Eri ympäristöjen esteettömän suunnittelun avulla vahvistetaan osallistamista, edistetään yhdenvertaisuutta sekä ehkäistään vammaisiin kohdistuvaa syrjintää pohjoismaisen yhteiskunnan kaikilla osa-alueilla sisällyttämällä vammaisnäkökulma strategisesti kestävään kehitykseen tähtäävään toimintaan.

Toimenpiteet:

- 2.1 *Vammaisnäkökulman sisällyttäminen Pohjoismaiden ministerineuvoston toimintaan*
- 2.2 *Esteetön suunnittelu ja esteettömyys – osallisuus ja demokratia*
- 2.3 *Osallistava työelämä Pohjoismaissa: Vammaisia ja työelämää käsittelevien joiden pidettyjen seminaarien seuranta*

3. Vapaa liikkuvuus

Edistetään vapaata liikkuvuutta ja pyritään poistamaan rajaesteitä, jotka koskevat erityisesti vammaisia henkilöitä.

Toimenpiteet:

- 3.1 *Pohjoismaiden vapaata liikkuvuutta koskevan yhteistyön vammaisnäkökulma*
- 3.2 *Opiskelijoiden liikkuvuus Pohjoismaissa*
- 3.3 *Esteetöntä liikkumista tukeva yhteiskuntasuunnittelu*

Toimintasuunnitelma perustuu YK:n yleissopimukseen vammaisten henkilöiden oikeuksista (UNCRPD) ja Agenda 2030:n tavoitteisiin.

Ehdotus toimintasuunnitelmaksi on kokonaisuudessaan liitteenä.

4. Vaikutusten arviointi: lapset ja nuoret, tasa-arvo ja kestävä kehitys

Lapset ja nuoret sekä tasa-arvo on otettava erikseen huomioon toimintasuunnitelman jokaisessa toimenpiteessä. Yksi toiminnoista on suunnattu kokonaan lapsille ja nuorille:

- 1.3. *Hanke lasten ja nuorten terveydestä ja osallisuudesta koulussa ja vapaa-ajalla.*

Kestävyys ja Agenda 2030 ovat koko toimintasuunnitelman lähtökohta. Toinen painopistealue on nimeltään ”kestävä kehitys”, ja siinä keskitytään erityisesti Agenda 2030:n tavoitteisiin 10: *kaikkien osallistuminen iästä, sukupuolesta, vammaisuudesta, rodusta, etnisyydestä, alkuperästä, uskonnosta tms. riippumatta*; 11: *liikennejärjestel-*

mä kaikille ja kaupungistuminen; 16: osallistava päätöksenteko ja 17: kumppanuus kansalaisyhteiskunnan kanssa.

5. Yhteistyö ja organisointi

Toimintasuunnitelma koskee koko ministerineuvostoa. Sosiaali- ja terveystieteiden ministerineuvosto (MR-S) omistaa toimintasuunnitelman, jonka vuosiraportointi tehdään sektorin virkamieskomitealle (ÄK-S) sen syyskokouksessa. Pohjoismaiden ministerineuvoston sihteeristö ja Pohjoismainen hyvinvointikeskus hoitavat yhdessä hanketoiminnan käytännön koordinoimisen, raportoinnin ja toimintasuunnitelman seurannan.

6. Budjetti- ja resurssivaikutukset

Budjettia vahvistetaan vuosina 2018–2022. Rahoitus koostuu Pohjoismaisen hyvinvointikeskuksen perusrahoituksesta, Pohjoismaiden sosiaali- ja terveystieteiden ministerineuvoston (MR-S) määrärahasta yhteistyöneuvostolle sekä monien muiden poliittisten sektoreiden myöntämistä varoista. Koulutus- ja tutkimusministerineuvosto (MR-U) on jo myöntänyt hankevaroja, ja yhteistyöministerit (MR-SAM) ovat keskustelleet alustavasti projektirahoituksesta. Mikäli toimintasuunnitelman kaikki toimenpiteet toteutuvat, kokonaisbudjetiksi arvioidaan noin kolme miljoonaa Tanskan kruunua.

Valiokunnan näkemykset

Pohjoismaiden neuvoston Hyvinvointi Pohjolassa -valiokunta arvostaa vammaisalan pohjoismaista yhteistyötä koskevaa säännöllistä vuoropuhelua Pohjoismaiden ministerineuvoston kanssa. Valiokunta panee merkille, että uusi toimintasuunnitelma perustuu suurelta osin vuonna 2017 päättyneeseen edelliseen suunnitelmaan. Näin varmistetaan vammaisalan pohjoismaisen yhteistyön jatkuvuus, mikä on tärkeää, jotta voidaan turvata sen vaikutukset pohjoismaisen yhteistyön eri sektoreilla ja eri toimijoiden välillä.

Valiokunta arvostaa sitä, että toimintasuunnitelman painopisteessä on heikossa asemassa olevien lasten ja nuorten terveys ja osallisuus koulussa ja vapaa-ajalla hyvän elämänalun edistämiseksi. Oppilailla, joilla on esimerkiksi kognitiivisia toimintarajoitteita, on vaikeaa koulussa, eikä näistä ryhmistä usein ole tarpeeksi osaamista, mikä johtaa koulupudokkuuteen. Toivottavasti vammaisalan pohjoismaisella yhteistyöllä voidaan edistää kokemusten jakamista ja osaamisen lisäämistä pohjoismaisissa kouluissa, jotta tilanne paranisi. Sieltä, missä jo on hyvin toimivia menetelmiä ja malleja osaamisen siirrosta ja yhteistoiminnasta, tulee levittää tietoa muiden Pohjoismaiden saataville.

Pohjoismaiden neuvosto pyrkii poistamaan rajaesteitä ja pitää vapaan liikkuvuuden vammaisnäkökulman vahvistamista positiivisena asiana. Erityisen myönteistä on vammaisnäkökulman kytkeminen opiskelijoiden liikkuvuuteen, jonka vahvistamista Pohjoismaiden neuvosto on aiemmin suosittanut Pohjoismaiden ministerineuvostolle.

On myös kiinnostavaa tehdä toimintasuunnitelman muiden osa-alueiden, kuten esteettömän suunnittelun sekä lasten ja nuorten toiminnan ja osallistumisen seuranta suhteessa soveltavan liikunnan apuvälineisiin ja hyvinvointitekologiaan, jossa on kyse uuden teknologian mahdollisuuksien varmistamisesta kaikille.

Kööpenhaminassa 3. huhtikuuta 2018

Anna-Maja Henriksson (r.)

Bente Stein Mathisen (H)

Jenis av Rana (Mfl.)

Krista Mikkonen (vihr.)

Karen J. Klint (S)

Ketil Kjenseth (V)

Lennart Axelsson (S)

Mika Raatikainen (ps.)

Nina Sandberg (A)

Rikard Larsson (S)

Steinunn Þóra Árnadóttir (Vinstrihreyfingin – grænt framboð)

Ulf Leirstein (FrP)